د ویروس د لیږد ورو کول

په افغانستان کې د COVID-۱۹ له امله خطر لرونکي اړیکي په اړه د راډیویي خپرونو د ژبي ننګوني

مارچ ۲۰۲۱

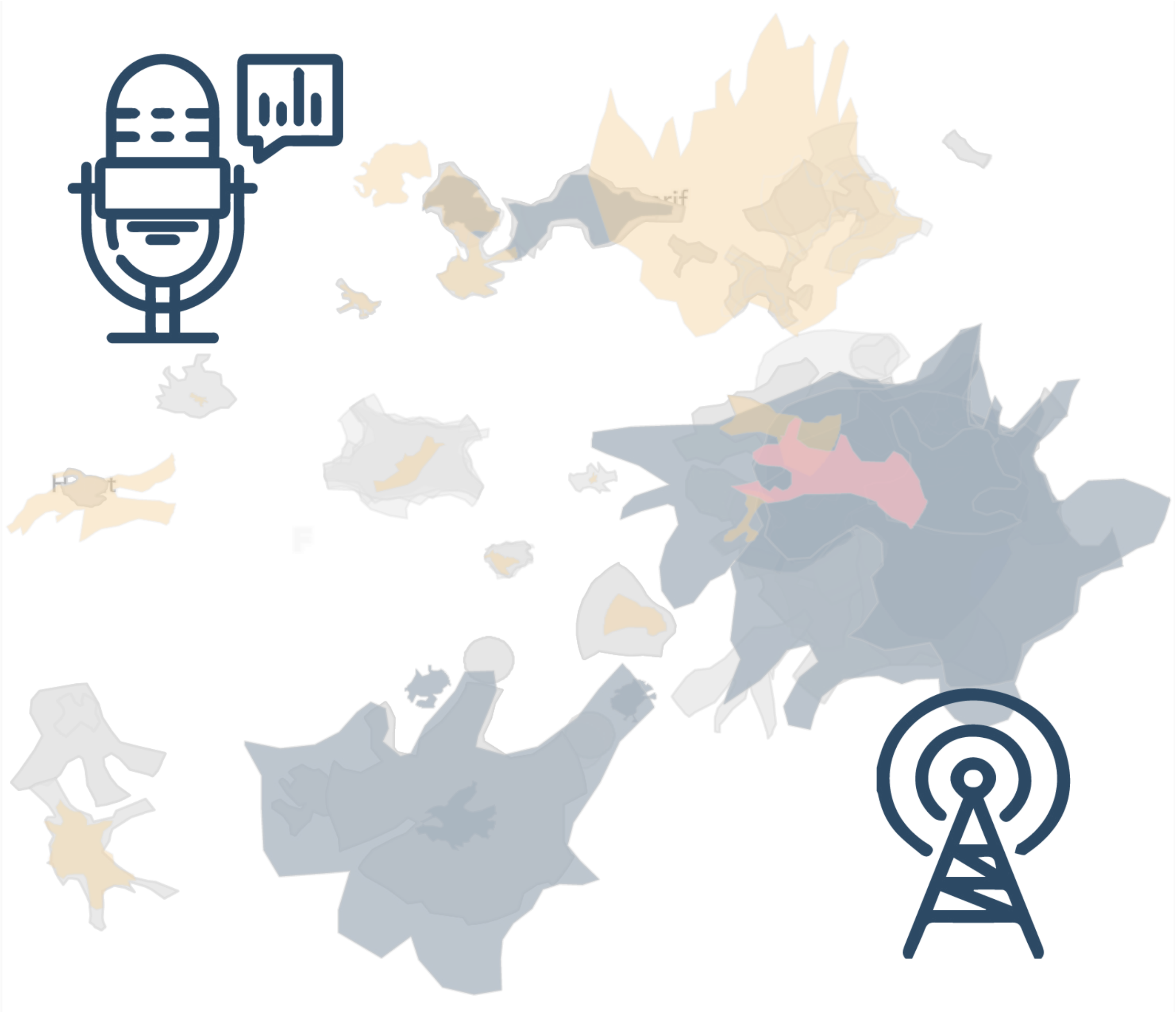

TRANSLATORS WITHOUT BORDERS

لنډه کتنه

په هغه څه چې تاسو باید بالکل پوه شئ

په ۲۰۲۰ کې انټرنیوز د کووید-۱۹ په اړه د افواهاتو او غلط معلوماتو مخنیوي لپاره د Rooted in Trust پروژه پیل کړ. دوی د بې سرحده ژباړونکي (TWB) ته دنده ورکړ ترڅو دوی ته راډیو سټیشنونه په ګوته کړي او د ژبې او ژباړې ننګونې وڅیړئ کوم چې د ټولنې هغه راډیو خپرونکي کله چې خپلو اوریدونکو ته د کووید-۱۹ په اړه رسمي خپروني وړاندې کوي د خطر سره مخ وي.

پدې ننګونو باندې د ښه پوهیدو لپاره، TWB یو څیړنه ترسره کړه او د ۶۵ راډیو خپرونکو سره یې مرکې وکړې کوم چې په ټول افغانستان کې د ټولو راډیو سټیشنونو استازیتوب کوي. ددې څیړنې په بنسټ، موږ د ټولنې راډیو سټیشنونه او د هر راډیو سیګنال لاسرسي په ګوته کړ ترڅو په ټول هیواد کې د راډیو عمومي پوښښ اټکل کړو. هرچیرې چې ممکن وه، موږ خپلې موندنې د انټرنیوز د معلوماتو اکوسیستم ارزونې له ډیټا سره سم په کابل، کندهار، او هرات کې وکارول.

د ټولنې راډیو سټیشنونه، په ځانګړې توګه د کلیو د اوسیدونکو لپاره، لږ سواد لرونکې اشخاصو او په لرې پرتو ولایتونو کې د معلوماتو یوه مهمه سرچینه ده. د عامې روغتیا د بیړنې حالت په جریان کې، خپرونکې کولی شې روغتیایې خبرداریو کوونکو ته بدل شې او د خطر لرونکې اړیکو خپرونو ملاتړ وکړي، مګر دوی به له ډیرو ننګونو سره مخ دي

- ### د راډیو سیګنالونه ټول ولایتونه نشي پوښلای
  د راډیو سیګنالونو په اساس موږ وکولای شو چې دا په ګوته کړو، چې د راډیو پوښښ خلکو ته په ټول هیواد کې یو شان نه رسیږي. د ګوښه شوو ژبو غږیدونکې په ځانګړې ډول د راډیو خپرونو ته محدود لاسرسی لري. دنفوس ګنوالی(تراکم) اړوند، د ترکمنې، براهوي، بلوچې او اوزبیکی ژبې ویونکې په ځانګړې ډول د راډیو خپرونو ته محدود لاسرسی لري.

- ### ډیرې لږې خپرونې له دري او پښتو ژبو پرته په نورو ژبو کې دي
  دري او پښتو د خپرونو عمده ژبې دي، مګر هرڅوک پرې نه پوهیږي. په نورو ژبو کې خپرونې په لویه کچه د اعلاناتو، لنډ آډیو کلیپونو، او په خبرو شوکانو او تلیفوني خپرونو کې و ژبو پورې محدودې دي. په بلې ژبې کې وقف شوې برنامې د ژورو معلومات چمتو کولو کې کمیابه دي.

- ### د ژبې خنډونه د خپرونو کیفیت او مهالویش کموي
  د ټولنې راډیو سټیشنونه له دری او پښتو پرته په نورو ژبو کې د خپرونو لپاره سرچینې او د ژباړې ظرفیت نلري. په پایله کې، ځینې مهم معلومات ځنډول کیږي، او ځینې نور یې هیڅکله نه خپریږی. په نورو ژبو کې د خپرونو تفصیل او کیفیت کچه هم ټیټه شوی.

- ### خپرونکې شته معلوماتو ته په لاسرسي کې د ستونزو سره مخ دي
  د ټولنې ډیری راډیو سټیشنونه انټرنیټ ته محدود لاسرسی لري او د بریښنا تلل تجربه کوي. دا د کووید۱۹- په اړه د شته معلوماتو اعتبار ته لاسرسي خورا ستونزمن کوي. همدارنګه، د شالید معلومات اکثرا په انګلیسي کې خپرونکو ته ځي، مګر د انټرنیټ محدوده لاسرسي له کبله دا معلومات په اسانۍ سره نشي ژباړل کیدی.

- ### معلومات باید په ساده ژبه تیار شي
  خپرونکی داسی معلومات نه خپروي کوم چې پیچلې ژبه یا تخنیکي او طبي اصطلاح ګاني کاروي. د طبي مسلو په اړه نوي اصطلاح ګاني او پیچلي نوي معلومات باید د عمومي اوریدونکو لپاره په ساده ژبه کې ولیکل شي او وړاندې شي. مګر د ټولنې راډیو سټیشنونه اکثرا نشي کولی چې په ساده ژبې یې جوړ کړي، نو ځکه نور پیچلي معلومات نه خپروي.

د بهرنې معلوماتو چمتو کونکي کولی شي د ژبې د ننګونې کچه راټیټه کړي

ډیری سازمانونه د خطر لرونکې اړیکو او د ټولنې ښکیلتیا کې دخیل دي. دوی کولی شي د هغو سټیشنونو لپاره دا آسانه کړي او پداسې ښه خپرونه وکړي چې د اوریدونکو لپاره مناسبه وي او د ټولنې د راډیو سټیشنونو ملاتړ وکړي ترڅو د COVID-۱۹ معلومات په اغیزمنه توګه خپاره کړي. د بیلګې په توګه دوی کولای شي چمتو کړي :

- ### معلومات په محلي ژبو کې
  مینځپانګه په دري، پښتو او نورو ژبو کې وژباړي کوم چې په مطلوبې ساحه کې پرې خبری کیږی. د ژبې د شته معلوماتو پر بنسټ کار وشي یا د ژبې او په ښه شوو اوریدونکو چې لږ خدمت ورته شوی د ژبې او خبرو اترو د غوراوی په اړه مشوری ورکړی.

- **معلومات په ساده ژبه کې**
  د تخنیکي اصطلاح ګانو څخه ډډه وشي یا توضیح کړای شي، د جملې ساده جوړښتونه وکاروئ، خپلو مطلوبو اوریدونکو لپاره اشنا او معنی لرونکي کلمات وکاروئ، او په غیر ضروري جزییاتو سره کلیدي پیغامونو مه خرابوی.

- **معلومات پداسې فارمټونو او د فایل اندازو سره وړاندې شي چې د ورو انټرنت سرعت لپاره مناسب وي**
  کوچني فایل اندازو کې لندې مینځپانګې د ګړندي ډاونلوډ لپاره لیږدول.

- **د طبي مفاهیمو اړوند روزنې**
  د راډیو سټیشن کارمندانو ته د عامه روغتیا معلوماتو د پوهاوی چمتو کولو لپاره چمتو شوي طبي نظریاتو ته عمومي معرفت، په هغو ژبو کی چی د دوی لپاره پوهیدل پري اسانه وي.

- **د پوهاوي سره د مرستې لپاره لغتونه**
  نوي یا پیچلي تخنیکي او طبي اصطلاح ګانې تشریح کړئ، لکه د TWB د لغتونو قاموس په کارولو سره چې په دري او پښتو کې اصطلاح ګانې لري.

- **د پیراخې خیرنې او په ګوته شویو څخو ته لاسرسی**
  د ټولنې راډیو کې د ژبې ننګونو او حل لارو اړوند د پوهې ژورتیا او عرض پراخه کول.

د خپرونکو سروې

په افغانستان کې د ټولنيزو راډيو سټيشنونو له لارې د CoVID-19 په اړه د معلوماتو شريکول

53 خپرونکي

خپرونه په درى يا پښتو ژبه

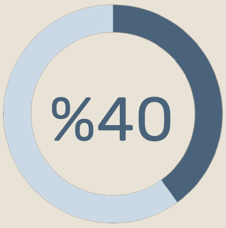

خپروني په نورو ژبو کې هم

%42 ښاري / %40 کليوال (%18 نامعلوم)

هغه ولايتونه چې د راډيو ګانو تر پوښښ لاندې دي

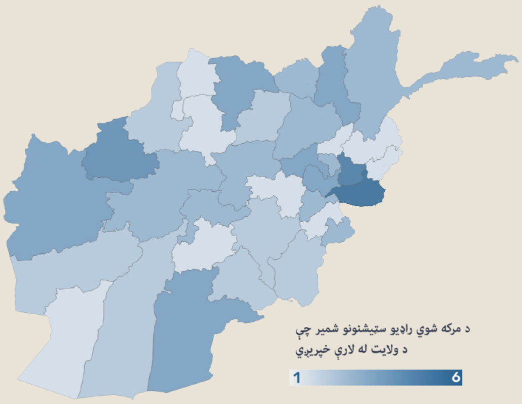

د راډيو سټيشنونو سلنه چې په ساحې کې هغه ژبه چې خلک پرې خبرې کوي نه پوښي

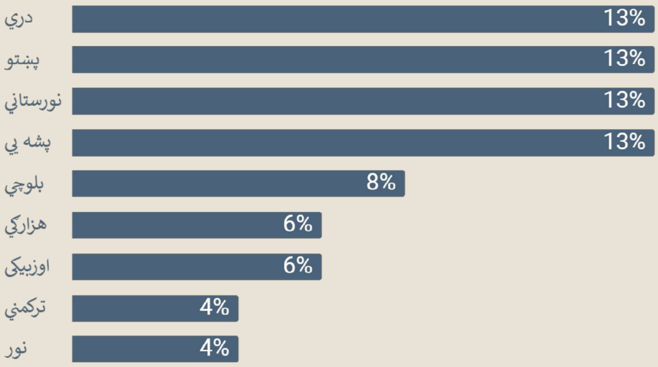

د خپروني نوري ژبي

%43 دري
%15 هزارګي
%20 پښتو
%10 اوزبيکی
%12 نور

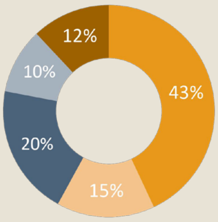

د خپروني لومړنۍ ژبه

%60 دري
%38 پښتو
%2 نور

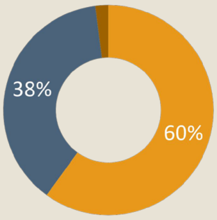

#LanguageMatters

TRANSLATORS WITHOUT BORDERS

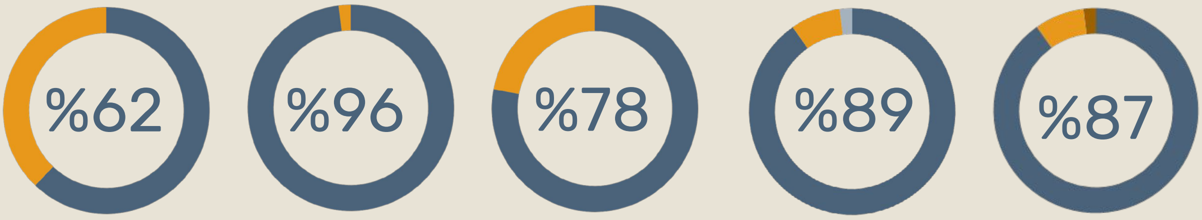

د C19 خپروني
د تولنۍ %87 راډیو سټیشنونه د ناروغۍ له پیل راهیسې د COVID-19 په اړه معلومات خپروي. %8 په پیل کې داسې وکړل مګر ودرید، %2 یې په دې وروستیو کې په کولو پیل وکړ.

دمخه تولید شوی مینځپانګه
%89 د تولنۍ رادیو ستیشنونو د COVID-19 په هکله هغه دمخه تولید شوی منځپانګه کاروي چې د سازمانونو یا شبکو لخوا تولید کیږي،9٪ دا کار نه کوي او 2٪ ډاډه ندي

مناسب والی
%78 د نورو لخوا تولید شوي مینځپانګې د دوی د اوریدونکو لپاره مناسب ګڼي. %22 فکر کوي چې دا یوازې د ژبې او تخنیکي اصطلاح ګانو له امله د دوی د ځینو اوریدونکي لپاره مناسب دی.

خپل مینځپانګه
%96 د تولنۍ راډیو سټیشنونو د کوویډ-۱۹ په هکله د دوی خپل مینځپانګې تولیدوي، %4 نه پوهیږئ یا غوره ګڼي پدې هکله هیڅ ونه وایي.

سرچینې
%62 د هغه شالید معلوماتو څخه کار اخلي چې د افغانستان وزارتونو او چارواکو لخوا چمتو شوي. 55٪ د روغتیا نړیوال سازمان (WHO-)، 36٪ د نورو رسنیو او رسنۍ شبکې، او 32٪ د INGOs څخه ترلاسه شوي معلومات کاروي.

څوک ژباړې کوي؟

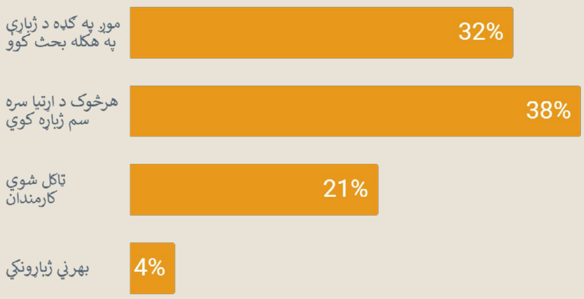

د COVID-19 خپرونو لپاره کارول شوی فارمټ

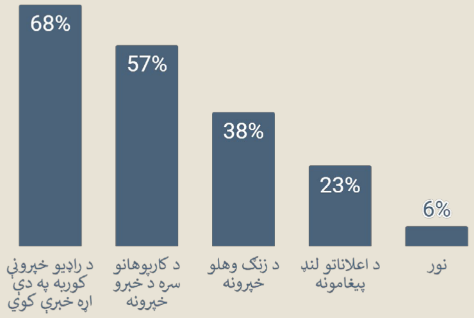

%43 د بیلګې په توګه وایي دوی اکثرا د شالید موادو ته لاسرسي کې ستونزه لري.

%36 وایي چې دوی ډیری وختونه په هغه ټولو ژبو کې چې ورته اړتیا لري د شالید توکو ترلاسه کولو کې ستونزه لري.

%38 وایي چې شالید مواد اکثرا د COVID-19 پورې اړوند پیچلو مسلو باندې کافي توضیحات نه وړاندې کوي.

%23 وایي چې شالید مواد اکثرا تخنیکي یا طبي اصطلاح ګاني لري چې ګډوډ وي یا پوهیدل یې ستونزمن وي.

%23 وایي چې دوی د دې شالید توکو په اساس د معلوماتو په ژباړلو کې له ستونزو سره مخ دي.

د انټرنیوز د معلوماتو ایکوسیستم ارزونې څخه د تولنۍ راډیو معلومات *

په تولنیزو رسنیو باور کول

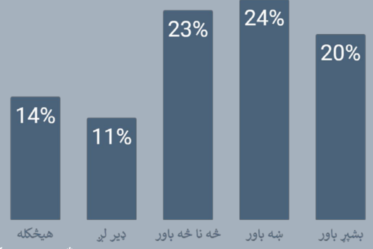

تاسو څو ځله راډیو ته لاسرسی لرئ؟

	دیری وخت/تل	کله کله	هیڅکله/ډیر لږ
ښځي	%25	%16	%56
نارینه	%32	%15	%51
کابل	%18	%13	%64
هرات	%28	%18	%54
کندهار	%42	%17	%41

* سروې په کابل، کندهار او هرات کې د عامو خلکو *650* غړو سره ترسره شوې

موندنې:

د راډیو پوښښ په ټول افغانستان کې غیرمنظم دی

راډیو اوس هم په افغانستان کې د معلوماتو یوه له لویو سرچینو څخه ده، په ځانګړي توګه د کلیوالو خلکو لپاره. د راډیو اوریدل په کلیوالو سیمو کې (62%) د ښاري سیمو په پرتله ډیر عام دي (42%)، او ډیر ځله د نورو سیمو په پرتله په ختیځ (70%) او سویل لویدیز (69%) سلنه د معلوماتو د سرچینې په توګه کارول کیږي. د لوی ناروغۍ په خپریدو کې لکه د کوویډ۱۹- وبا، د ټولنې راډیو سټیشنونه د خطر په فضا کې د معلوماتو شریکول او د معلوماتو په خپرولو کې مهم رول لوبوي. د دوی رول په ځانګړي ډول په کلیوالي سیمو کې چې نورو رسنیو ته لږ لاسرسی لري او د نفوس د هغو ډلو ترمینځ چې د سواد کچه یې ټیټه ده مهمه ده.

په افغانستان کې د رادیو ریښتیني پوښښ او د ډیر ژور پوهاوي ترلاسه کولو لپاره موږ د ټولنې راډیو سټیشنونو څخه پوښتنې وکړې. موږ 246 ټولنیزو راډیو سټیشنونو سره اړیکه ونیوله. له دې ډلې شپږ ځلویښتو تنو د راډیو انټینا د لوړوالي، د دوی د ټرانسمټر ځواک، او د کاریدونکې فریکونسي ډول په اړه معلومات را کړل. د پاتې راډیو سټیشنونو لپاره موږ د نږدې احتمالي راډیو سټیشنونو څخه پیژندل شوي اندازې اخیستې ترڅو د دوی احتمالي لاسرسي اټکل کړي. موږ د ارزونې ډیجیټالي موډل وکاراوه، ترڅو دا اټکل کړو چې راډیو سیګنال د ځمکې پر بنیاد څومره لرې تللی شي. دې موږ ته دا وړتیا را کړه چې په ټول افغانستان کې د ټولنیزو راډیو سټیشنونو پوښښ په نښه کړو. 1 نقشه د ټولو 246 راډیو سټیشنونو لاسرسی ښیې، د اصلي ژبې سره چې دوی پکې ډیری خپرونې کوي. په نقشه کې خړ کثیرالاضلاع هغه راډیو سټیشنونه په ګوته کوي کوم چې زموږ سروې ته ځواب نه دی ویلی. دا معلومات نور د تعاملي نقشې له لارې وسپړې.

د ټولنې راډیو سټیشنونو څخه، موږ وکولی شو چې په ګوته کړو، ډیری خپرونې د کابل او جلال آباد ښارونو شاوخوا متمرکزې دي. دوی کابل، ننګرهار، او لغمان ولایتونه او د کاونړیو ولایتونو ځینې برخې تر پوښښ لاندې نیولې. پدې غونچه کې د خپرونې اصلي ژبه پښتو ده. د راډیویي خپرونو دوهم کوچنی غونچه کې د هیواد په شمال کې د قندوز، تالقان او مزارشریف ښارونو شاوخوا، په بلخ او تخار ولایتونو کې دي. پدې غونچه کې ډیری راډیو سټیشنونه په دري ژبه خپرونې وړاندې کوي. پداسې حال کې چې نقشه د ټولو 246 ټولنیزو راډیو سټیشنونو لپاره نشر شوي ژبې نه ښیې، د راډیو پوښښ لاندې عمومي لور په ښکاره ډول څرګند دی. د اصلي غونچو څخه بهر، د ټولنې راډیو سیګنلو د لوی ښارونو او ولایتونو مرکزونو شاوخوا ساحې لکه قندهار، هرات، چغچاران او زرنج پاپوښي. د دې غوټچو ترمینځ په سیمو کې د راډیو پوښښ خورا لږ دی. په دې کې لږترلږه راډیو پوښښ د شمال ختیځ او ختیځ سیمې یوه برخه شمال لویدیز ولایتونه چې د ترکمنستان سره پوله لري، مرکزي لوړې سیمې او د هیواد سویل شاملي دي.

---

1 د افغانستان د خلکو سروی، د آسیا فاونډیشن 2019 او د افغانستان د سولې په اړه د نظرونو ګړندۍ سروې، کووید ۱۹- و اقتصاد: د څېړې موندنې، آسیا فونډیشن 2020

1 نقشه: د ټولنې راډیو سټېشنونو د خپروني لومړنۍ ژبه

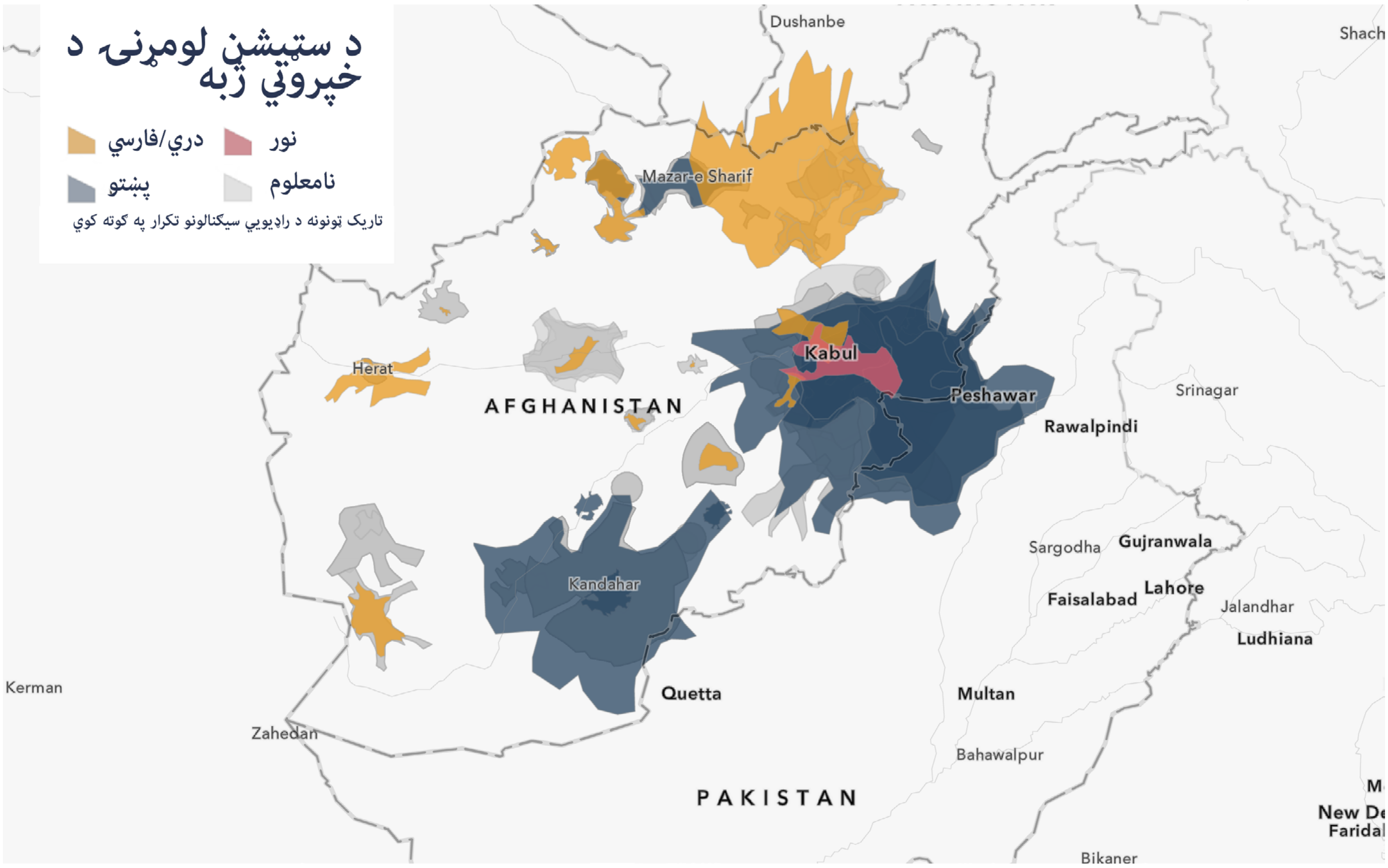

2 نقشه: لومړنۍ ژبه چې د نفوس لخوا ويل کيږي

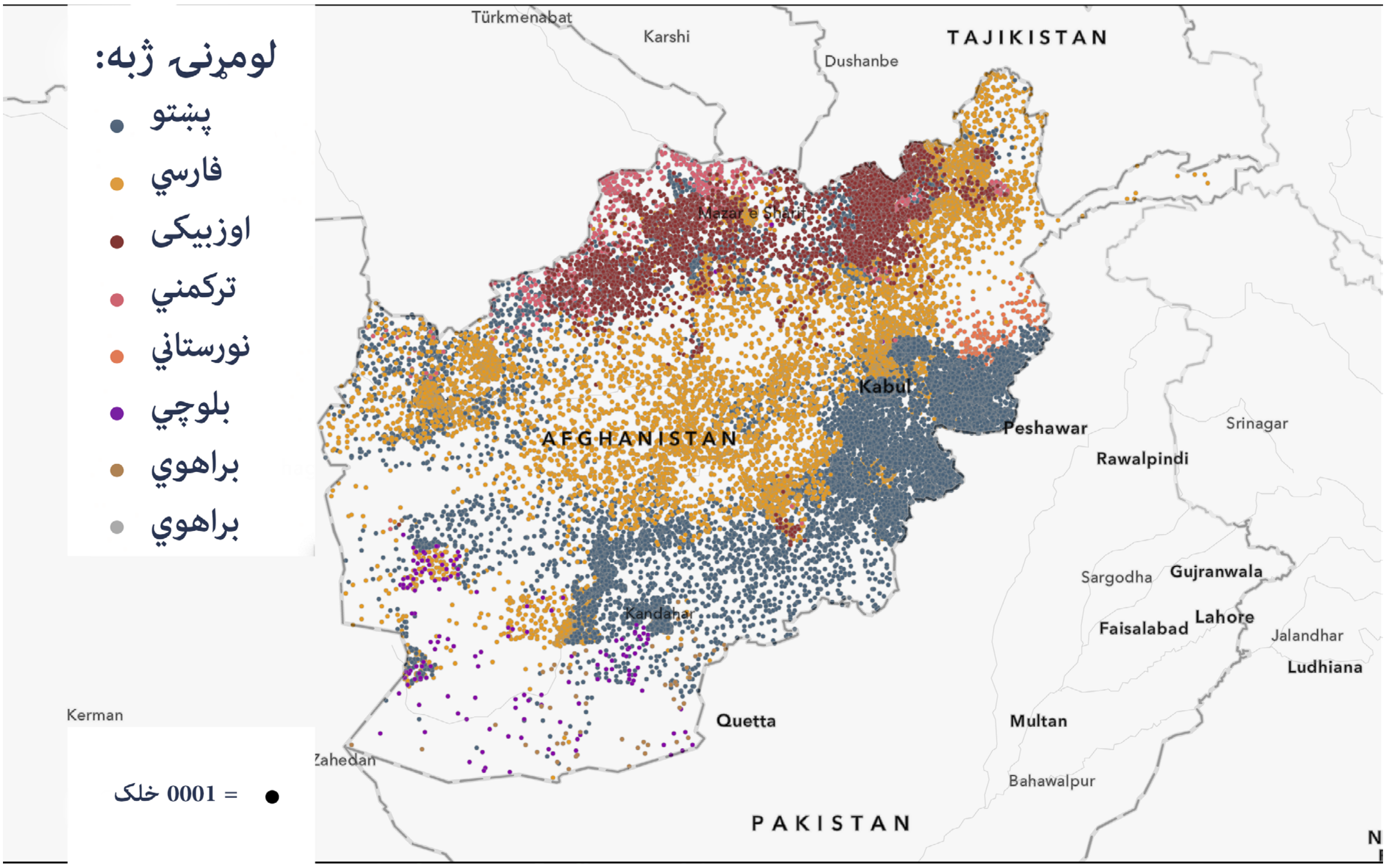

په یوه متقابل ویب نقشه کې د دې معلوماتو لیدو لپاره دلته کلیک وکړئ

د انټرنیوز د معلوماتو ایکوسیستم ارزونه (IEA) د کابل، قندهار او هرات ښاري سیمو لپاره ورته انځور وړاندې کوي. ارزونې وموندله چې د هرات په پرتله چې 18% خلك راډیو كاروي، په قندهار كې 42% خلك "تل" یا "ډېری ځله" د معلوماتو سرچینې په توګه راډیو کاروي. په هرات كې، 68% ویلي دي چې دوی راډیو ته "هیڅ" یا "خورا لږ"لاسرسی لري په کندهار کې 41% داسي وايي. په هراټ شاوخوا راډیو محدود پوښښ زموږ د راډیو سیګنال نقشه (نقشه 1) لخوا ښودل شوي دي چې ممکن د دې موندنو په تشریح کولو کې مرسته کوي. 1 نقشه هم په ګوته کوي چې په پښتوژبه نشریات د دري ژبه د نشراتو په پرتله پراخه جغرافیه لري. د دې اغیزې په IEA کې منعکس شوي دي چې 56% پښتو ژبي ویونکي راډیو ته لاسرسی لري، پداسې حال کې چې د دري ژبو یوازې 38% سره پرتله کیږي.

د دې پوهیدلو لپاره چې کوم نفوس ډلې لږ راډیو ته لاسرسی لري، موږ د خپلې راډیو پوښښ اټکلونه د لومړۍ ژبې په واسطه د نفوس ګنوالۍ اټکلونو پروړاندې پرتله کوو (نقشه 2 وګورئ). د 1 او 2 نقشو پرتله کول ښیي چې د ټیټ راډیو پوښښ لرونکي سیمې هم خورا متنوع ژبي ویونکي دي.

د ژبې د ډلې پر بنسټ د نفوس د اندازې سره د ژبې پرته د راډیو د عمومي پوښښ پرتله کول، پوښښ د پښتو، نورستاني، او فارسي ژبو ویونکو (په ګډون د دري، هزارګي، ایماق او تاجیکي) لپاره غوره ګڼل کیږي. بلوچي، ترکمني، براهوي او اوزبیکی ژبو باندي خبرې کونکي په هره ژبه کې د راډیو خپرونو ته لږترلږه لاسرسی لري. په اوسط ډول په پښتو او دري خبرې کونکي د بلې ژبې د ډلو په پرتله لږ تر لږه دوه ځله راډیو خپرونو ته لاسرسی لري.

شپږ شپیته سلنه د ترکمني ژبي ویونکي د راډیو سیګنالونه نه ترلاسه کوي کوم چې موږ په ګوته کړې ده. براهوي او بلوچي خبرې کونکي د راډیو خپرونو ته ورته محدود لاسرسی لري: هغه چې په ګوته شوي په ترتیب سره 52% او 45% هیڅ راډیویي سیګنالونه نه ترلاسه کوي. شکل 1 د هرې ژبې ډلې سلنه لنډیز وړاندې کوي چې د نقشه شوي راډیو هیڅ یوې خپرونې ته لاسرسی نلري.

شکل 1: د هغه ژبې د ډلې سلنه چې راډیویي خپرونو ته لاسرسی نلري

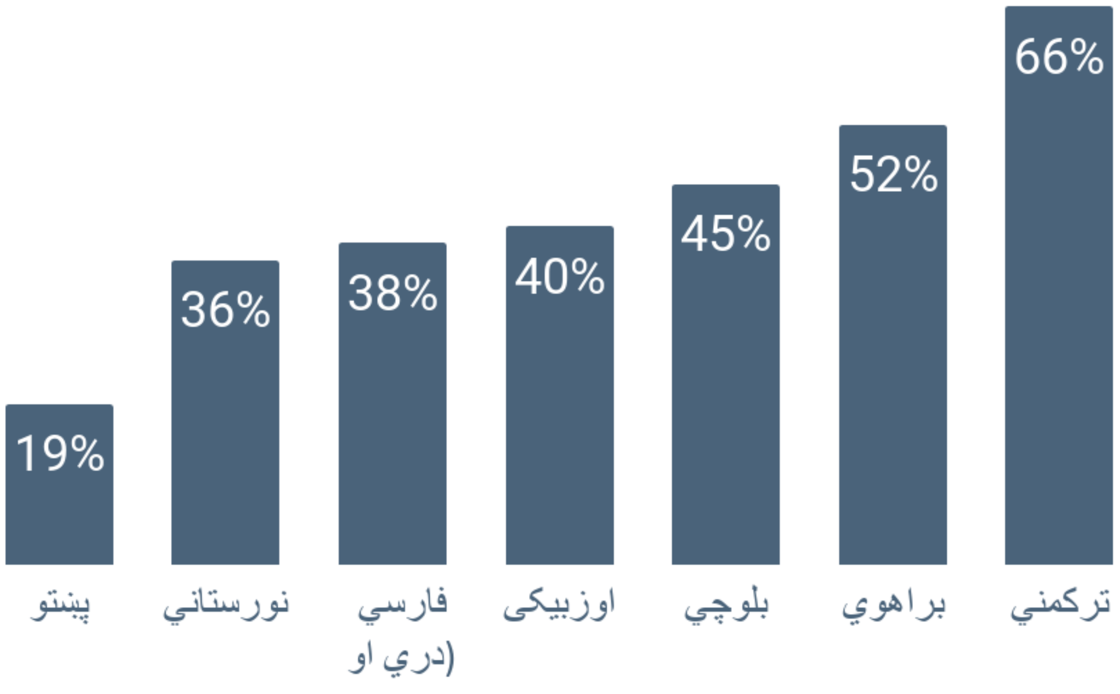

د ګوښه شوي ژبو ویونکي په خپله ژبه کې هیڅ خپروني نه لري

د افغانستان د څو ژبو په سیاق کې پښتو او دري دواړه عامي ژبې دي. دا د لومړني راډیو خپروني ژبې هم دي، لکه څنګه چې نقشه 1 روښانه کوي. اوه تیا سلنه د ټولنې راډیو سټیشنونو چې د دري په کارولو سره زموږ په څیړنیز رپوټ کې برخه اخیستې وه، او 75% رپوټ ورکړی چې د پښتو څخه د لومړني یا ثانوي نشراتي ژبې په توګه کار اخلي. د همدې لپاره د دواړو ژبو ویونکي به د هغه ټولنې راډیو سټیشن نسبتا اسانه ومومي چې د دوی په ژبه معلومات خپروي. د نورو ژبو ویونکو لپاره لکه اوزبیکی، پشه یي، بلوچي یا نورستاني، د دوی لومړنۍ ژبې د خپرونو خدمتونه لږ چمتو دي.

«د روغتیا پورې اړوند اعلانونه به د خلکو لپاره له یوې څخه په ډیرو ژبو کې تولید شي، مګر د څو ژبې مینځپانګې رامینځته کولو لپاره ډیرو سرچینو ته اړتیا شته.»

د راډیو خپرونکی، د دایکندي ولایت

زموږ په سروې کې برخه اخیستونکې ټولنیزې راډیو سټیشنونه د دري یا پښتو د لومړني نشراتي ژبې په توګه کاروي. خبرونه اکثرا یوازې په دري او پښتو کې وي. اوس هم 40% سلنه سټیشنونه رپوټ ورکړی چې په نورو ژبو کې هم نشریات لري. د ټولنې راډیو سټیشنونه چې دري د دوی د اصلي نشریاتي ژبې په توګه کاروي اکثرا د هیواد په شمال، لویدیز او مرکزي لوړو برخو کې موقعیت لري. ځینې یې په اوزبیکي (35%)، هزارګي (13%)، ترکمني (10%)، او بلوچي (6%) کې هم خپروني لري. د ټولنې ډیری راډیو ګانې چې د پښتو د لومړنی نشریاتي ژبې په توګه کاروي د هیواد په جنوب، ختیځ او مرکزي برخو کې دي. له دې سټیشنونو څخه ځینې یې په پشه یي (19%) او په ترکمني، اوزبیکي او نورستاني (هر یو 5%) کې خپروني لري.

د نشراتي ژبو د دې تنوع سره سره، ډیری ساحې شتون لري چیرې چې خورا معمولي ژبه د راډیو په نشریاتو کې ډیر لږ کارول کیږي. پدې کې شمال ختیځ، چیرې چې په نورستاني ژبې خبرې کیږي، او د ننګرهار ولایت، چیرې چې پشه یي ژبه ویل کیږي شاملې دي. 2 شکل د راډیو سټیشنونو تناسب ښیې چې کله ناکله په ورته او نورو اضافي ژبو کې خپروني لري. دا د راډیو سټیشنونو تناسب هم ښیې چې هیڅکله پدې ژبو کې نه خپریږي، پداسې حال کې چې دوی د دې سټیشن د پوښښ په ساحه کې حاکمې ژبې دي.

"زموږ همکاران په پښتو، دري او اوزبیکی ژبه ژباړه کوي، خو اوزبیکی خورا ګرانه ده ځکه چې د لیکنې شکل د هغه سیمه ایز ژبې د شکل سره توپیر لري چې خلك پرې پوهیږي. موږ هڅه کوو چې معلومات په سم ډول وژباړو - یا هم موږ دا معلومات هیڅ ونه کاروو. موږ هڅه کوو د دې لپاره انټرنیټ وکاروو مګر ډیری وختونه دا خورا ګټور نه وي."
د راډیو خپرونکی، د تخار ولایت

د بیلګې په توګه، پداسې حال کې چې د نورستاني ژبې ویونکې د راډیو پوښښ ترټولو لوړه کچه لري، دوی په خپله ژبه کې ډیر لږې خپروني ترلاسه کوي. د ټول راډیو سټګلونو نږدې 40 سلنه په ټول هیواد کې میشته شوي راډیو ګانو څخه په هغو سیمو کې خپروني کوي چیرې چې په نورستاني ژبه خلك خبري کوي، مګر د خپروني منځپانګې په نورستاني ژبه یوازې 2 سلنه دی.

2 شکل: د پوښښ ساحه کې په نورو ژبو ویل شوي راډیو سټیشنونو خپرونو سلنه

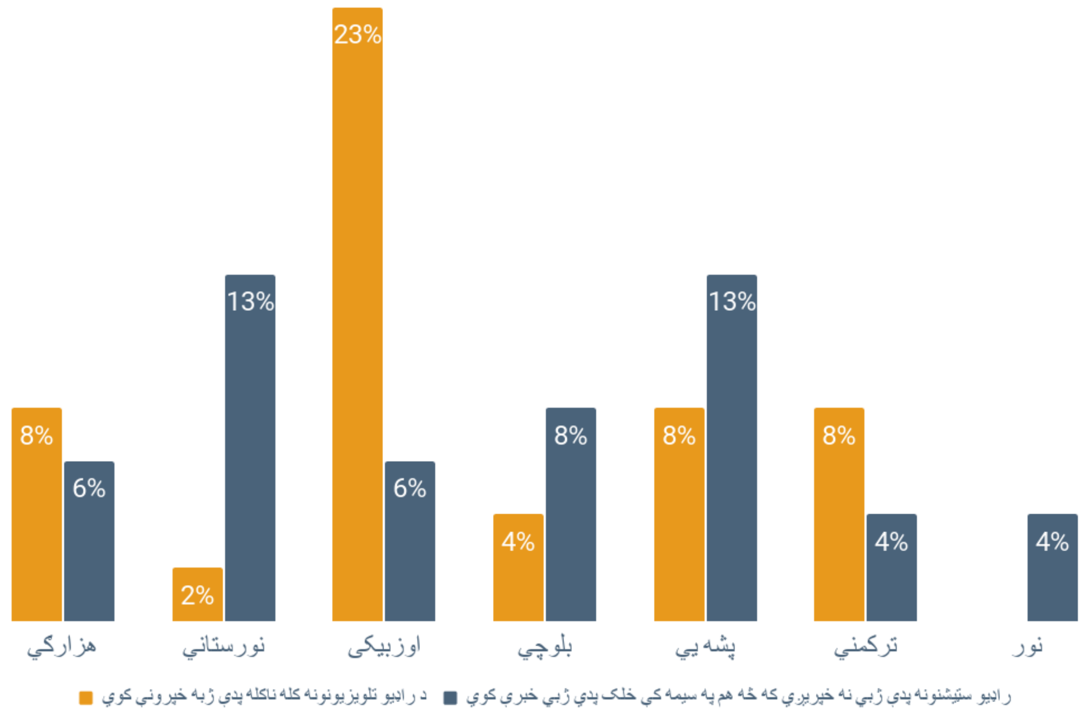

2 شکل دا هم وړاندیز کوي چې د ټولنې راډیو سټیشنونو نسبتا لوړ تناسب (23%) کله ناکله په اوزبیکی کې خپروني کوي. یوازې 6% رپوټ ورکړی چې دوی هیڅکله اوزبیکی نه کاروي که څه هم په پوښلي سیمه کې خلك پدې ژبې خبرې کوي. مګر د راډیو نشراتو لپاره د ژبې کارول پدې مانا ندي چې خپروني هغه خلکو ته چې په هماغه ژبې خبري کوي رسول کیږي. د ازبیکي ژبې ډیری ویونکې په هغو سیمو کې ژوند کوي چې د ټولنیزو راډیو سټیشنونو لخوا پوښل شوي ندي چې موږ نقشه ایښودله. نقشې 3 او 4 د اوزبیکی خبرې کوونکو سیمو او اوزبیکی راډیو پوښښ ترمنځ توپیر ښکاره کړئ.

3 نقشه: د ولسوالۍ په واسطه اوزبیکۍ خبرې کول نفوس

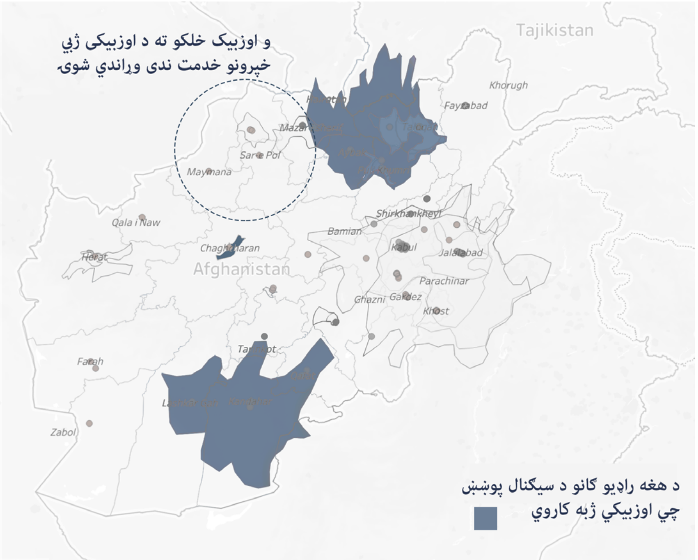

4 نقشه: په اوزبیکۍ کې د راډیو سیګنال پوښښ

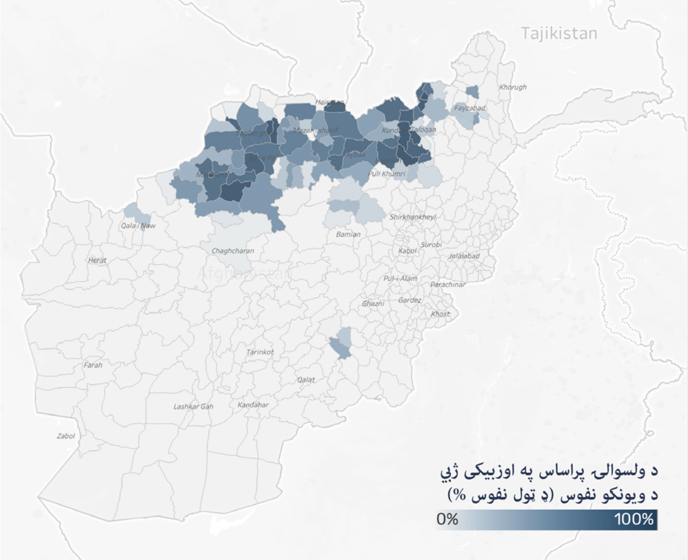

د نورو انفرادي ژبو لپاره د دې راډیو نشر شوي ډیټا لیدو لپاره دلته کلیک وکړئ.

په نقشه 3 او نقشه 4 کې په ګوته شوي ډاټا په هره ژبه کې د برنامې د خپرونو دول یا موده نه په ګوته کوي. نږدې ټولې راډیوګانې چې په اضافي ژبو خپروني کوي لږترلږه داسې کار کوي ریوټ ورکوي: له 5% څخه ډیر نه یا په ورځ کې یو ساعت.

هغه مینځپانګې چې په نورو ژبو نشر کیږي په هغه فارمټ کې ندي چې ژور پوهې ته د وده ورکولو لپاره طرح شوي. د برنامو په مینځ کې ژنګل او اعلانات په نورو ژبو کې د مینځپانګې لپاره تر ټولو عام کارول شوي فارمټونه دي. کلیدي مرکه کونکو د تفریحي برنامو یادونه هم وکړه، په ځانګړي ډول په اریکه یا خبرو کې، د څو ژبو برنامو د بیلګې په توګه. دا ښودنې د زنګ وهونکي یا میلمه پورې اروند مختلف ژبې کاروي. پداسې حال کې چې دا ممکن د عادي اعلان څخه پرته په یوې ځانګړې ژبې کې نور ژور معلومات چمتو کړي، اوریدونکي ممکې لدې نه پوهیږي چې په دې ژبه کې مینځپانګې لپاره مخ کړي. لږ شمیر خپرونکو په نورو ژبو کې منظم خپرونې درلودې.

د ژبې خنډونه د خپروني کیفیت کموي

د ټولنې راډیو خپرونې د نورو ژبو د مینځپانګې اړتیا باندې خبر دي، په ځانګړي توګه د COVID-19 ناروغۍ او په عمومي ډول د عامې روغتیا په اړه. دوی احساس کوي چې دوی له دري یا پښتو پرته په نورو ژبو کې کافي خپروني نلري. مګر حتی هغه راډیو سټیشنونه چې په منظم ډول په نورو ژبو کې نشر کیږي په دې ژبو کې د مینځپانګو تولید کې د ستونزو سره مخ دي. په اضافي ژبو کې برنامه کول، لنډ اعلان تیرول، او اعلانات هغه کارمندانو ته اړتیا لري څوک په روان ډول پدې ژبو خبرې کوي او څوک کولی شي د تولید لپاره معلومات ژباړه او تدوین کړي. ډیری خپرونکي وایي چې دوی په دې ژبو کې د خپلو خپرونو او برنامو خپرولو لپاره سرچینې نلري، په ځانګړې توګه په هغه سخت اقتصادي حالت کې چې د وبا ناروغۍ ډیری راډیو سټیشنونه په کې پریښي دي.

د ټولنې راډیو سټیشنونو د ژباړې ظرفیتونه معمولا محدود وي او ډیری یې سرچینې نلري چې د دری او پښتو ژبو پرته د نورو ژبو لپاره سرچینې وپلټي. ډیری سټیشنونه یا د ژباړې لپاره معیاري پروسه نلري او تمه لري چې کارمندانو د اړتیا په صورت کې (38%) ژباړه وکړي یا د ادارتي کارمندانو په منځ کې په ګډه ژباړه وکړي (32%). پداسې حال کې چې 21% د ټولنې راډیو سټیشنونه وایي چې دوی د ژباړې کارکونکي لري، دوی په پراخه کچه په نشراتي ژبو کار کوي.

د ژباړې ورتیا نشتوالی د COVID-19 خطر لرونکي اریکې او مینځپانګې تولید لپاره ځانګړي ننګونه ده. زموږ په سروې کې برخه اخیستونکو څخه، 36% وایې دوی په ټولو هغو ژبو کې چې اړتیا ورته لري د شالید توکو په موندلو کې له ستونزو سره مخ دي. نور % 23 وایې چې دوی د شالید توکو په ژباړلو کې له ستونزو سره مخ دي. او 13% وایي چې په عام ډول ژباړه په COVID-19 کې د لوړ کیفیت معلوماتي مینځپانګو تولید لپاره ننګونه ده. دا وړاندیز کوي چې ټول نشر کونکي د ژباړې د ستونزې سره مخ ندي. هغه څوک چې د ستونزې سره مخ ندي په لویه کچه په دري او پښتو ژبې خپرونې لري یا په نورو ژبو کې خپلې خپرونې د مخکې تولید شوي مینځپانګې پورې محدودوي.

"زموږ لپاره د انګلیسي او دري څخه ژباړل خورا ګران دی. موږ هڅه کوو چې سرچینې ولرو او ملګرو او مسلکي کسانو ته ورسیږو، مګر دا زموږ ستونزه نه حل کوي."

خوست ولایت

د ژباړې پرته، نه یوازې دا معلومات نشر کیدی نشي، بلکه د راډیو کارمندان نه پرې پوهیږي. خبرونکو ریوټ ورکړ چې د COVID-19 د شالید ډیر معلومات په انګلیسي شریک شوي یا په انګلیسي ژبه شتون لري، کوم چې د کارمندانو لپاره پوهیدل یې ګران دي. په دري یا پښتو کې معلومات هم ستونزه کیدی شي. په پښتو ژبه سویل ختیځ کې د خوست ولایت یوه نشرونکي وویل چې د دوی ټیم په دري ژبه معلومات وموندل چې پوهیدل یې خورا سخت وو.

د ژبې د خنډونو د لرې کولو لپاره، د راډیو سټیشن کارمندان د انټرنیټ اتصال او بریښنا رسولو پورې د ژباړې ویب پاڼې کاروي. مګر خبرونکو وویل چې دا ویب پاڼې اکثراً ناسمه یا بې بنسټه ژباړه تولیدوي چې نور اصلاح ته اړتیا لري. نو دوی له ملګرو او مسلکي اړیکو، د پوهنتون استادانو، او دولتي چارواکو څخه غوښتنه کوي چې د نشراتو لپاره دا لومړنۍ ژباړې اصلاح کړي. څنګه چې ډیری راډیو سټیشنونه نشي کولی دا خدمتونو لپاره پیسې ورکړي، دوی په رضاکار ملاتړ تکیه کوي. د دې معنی دا ده چې ژباړه او اصلاح ډیر وخت نیسي، که چیرې داسې وي، او معلومات کله چې د خپریدو لپاره چمتو وي نو وخت یې تیر شوی وي. د دقیقې ژباړې پرته، خبرونکي د توجیه لپاره نشر ته لیواله دي، نو ځینې احتمالي مهم معلومات اوریدونکو ته نه رسي.

د دې اغیزې څخه ناراضه چې دا د دوی د لوړ کیفیت لرونکي مینځپانګې تولید ظرفیت باندې اغیزه کوي، یو شمیر خبرونکي غوره ګڼي چې په انګلیسي یا نورو ژبو لیکل شوي معلومات کار نکړي کوم چې پرې نه پوهیږي. دوی هغه معلومات هم ردوي چې خورا پیچلي وي. دا بیا په COVID-19 کې د خطر لرونکي اړیکې د خپرونې کیفیت باندې اغیزه کوي.

د ژبې او ژباړې ننګونو په اړه د خبرونکو غږونه

”موږ اړتیا لرو په اوزبیکی کې خپرونې ولرو، خو مالي توان یې نلرو.“
د بغلان ولایت

دلته ګران اصطلاح ګانې موجود وو. ما د ډاکترانو څخه د مرستې غوښتنه وکړه، او ما د سخت اقتصادي حالت سره سره د ژباړې لپاره پیسې ورکړې. موږ ډیری معلومات په انګلیسي یا دري ژبو ترلاسه کړل او بیا یې په پښتو وژباړل. بیا موږ ټول متنونه ساده کړل او [هغوی مو اصلاح کړل] ځایي لهجې او خبرې شوې ژبې ته مو لپاره سم کړل. دا ننګونه وه او زموږ برنامې وځنډول شوې.
د غور ولایت

”ډیری معلومات په انګلیسي ژبې کې دي. موږ د انګلیسي په ژباړې کې لویه ستونزه لرو. موږ د ګوګل ټرانسلیټ (ژباړه) کاروو - دا تر یوې ټاکلې اندازې پورې مرسته کوي، مګر دا دقیق ندي. موږ آنلاین ډول ملګرو ته پیغام لیږو، موږ د دوی څخه د پیچلي طبي اصطلاح ګانو ژباړه ایډیټولو او سمولو لپاره د ټولې ژباړې سره د مرستې غوښتنه کوو ترڅو موږ وکولی شو دا په خپلو پروګرامونو کې وکاروو. ډیری وختونه موږ د انټرنیټ سره ستونزې لرو، نو موږ نشو کولی د ګوګل ټرانسلیټ وکاروو. که موږ د خپلو معلوماتو د سمون لپاره یو څوک پیدا نکړو، موږ د هغې ډیرې مهمې موضوع په اړه خپرونې نه وړاندې کوو کوم ته چې خلک اړتیا لري.“
د کندز ولایت

”کله چې زموږ کارمندان په ژباړه کې له ستونزو سره مخ شي، موږ هغه ستونزه زموږ په راډیو کې حلولای شو. موږ د طبي اصطلاح ګانې د ژباړې لپاره 2 اونۍ روزنه لرلو. کله چې موږ په ژباړه کې ننګونو سره مخ شو، موږ خپلو اوریدونکو سره وعده کوو چې سمې ژباړه به پیدا کوو او ډاکترانو یا کارپوهانو راغواړو چې زموږ سره مرسته وکړي.“
د بغلان ولایت

خبرونکي د باور وړ معلوماتو ته لاسرسی نه لري

د ټولنې ټولو راډیو سټیشنونو چې زموږ په سروې کې یې برخه اخیستې وه د کوویډ۱۹- په اړه (92%) معلومات خپروي یا یې مخکې دا کار کړی (8%). ډیری سټیشنونو د نورو ځوا د تولید شوي موادو (89%) ګډې موضوع ګانې او په کور کې تولید شوی مواد (96%) کاروليدي. دا تمایل په مرکو کې هم تایید شوي. یوازې یو کلیدي معلومات (مرکه) ورکوونکي وویل چې هغه راډیو سټیشن چې هغه پکې کار کوي هیڅکله یې د کوویډ۱۹- په اړه یې مواد د معتبرو معلوماتو ته د نه لاسرسي له کبله ندی نشر کړي.

د کوویډ۱۹- په باره کې د خپلو اوریدونکو خبرولو لپاره، خبرونکی د اړوندو چارواکو، او ادارو څخه د باوری او لاسرسي وړ معلوماتو پورې اړه لري. بیا هم معلوماتو ته د لاسرسی ستونزې د لوړ کیفیت موادو تولیدولو وړتیا محدودوي. زموږ په سروې کې برخه اخیستونکې خبرونکی د کوویډ۱۹- په اړه (۴۵%) د موادو تولید لپاره د باور وړ معلوماتو پیدا کول ترټولو لویه ننګونه بولې. دا نږدې په ټولو مرکو کې تکرار شوې.

وبا پخپله معلوماتو ته لاسرسي محدودوي. لاک ډاون (ګرځبندیز)، قرنطین، او د شخصي محافظت تجهیزاتو کمبود د خبرونکو فرصتونه محدودوي چې د طبي متخصصینو سره مرکې وکړی یا ورته بلنه ورکړي. د پایلې په توګه، دوی کله چې لاسرسی ورته ممکن شي نو خورا ډیر په انټرنیټي سرچینو لکه ویب پاڼه او ټولنیزو رسنیو باندې تکیه کوي. هغه کسان چې انټرنیټ ته لاسرسی لري د بریښنالیک، واټس اپ او ټیلیګرام له لارې معلومات ترلاسه کوي.

ډېرى خبرونکو د کوويد۱۹- په اړه د باور وړ معلوماتو پر اهميت ټينګار وکړ، او ډېرى يې رسمي سرچينو ته مراجعه کوي. په مرکو کې دوى د خپلو معلوماتو اصلي سرچينو په توګه د روغتيا وزارت، نړيوال روغتيا سازمان، يونيسف، راډيويي شبکې لکه سلام وطندار، او د کوويد۱۹- ولايتي پوهاوي کميټې په ګوته کړل. زموږ د سروې اکثره ګډونوال په ورته ډول (62%) د افغانستان وزارتونه او چارواکي او وروسته (55%) د روغتيا نړيوال سازمان په ګوته کوي. د نورو ژورناليستانو او رسنيو لخوا توليد شوي معلومات چې لږ څه کارول شوي (36%) دي، همدارنګه د نړيوال غيردولتي موسسو NGOs (32%)) او ملي غيردولتي موسسو (23% NGOs) لخوا چمتو شوي معلومات لږ دي.

«په وخت باندې د اعتبار وړ، معتبر او ساده معلوماتو ته د لاسرسي نشتوالى يوه بله ننګونه وه. هيڅ سازمان د راډيوګانو ملاتړ نه کوي ترڅو دوى ته دا توانايي ورکړي ترڅو د کوويد-۱۹ په دې خورا نوي او ځانګړي ساحه کې د لوړ کيفيت معلومات توليد کړي. د راډيوګانو لپاره د کوويد-۱۹ په اړه ټول معلومات بايد يو اصلي مرکز ولري چېرې چې دوى مواد چمتو کوي ځکه چې د رسنيو کارمندان په طبي مسايلو کې تخصص نلري.»

د کابل ولايت

په هرصورت، ډېرى خبرونکي چې موږ ورسره خبرې وکړې رپوټ ورکړ چې رسمي معلومات اکثرا ځنډول کېږي،نا مکمل وي، يا نه تازه کېږي. همدارنګه د معلوماتو باورى کول د پام وړ ځنډوني پايله هم لري. يو خبرونکي محسوس کړ چې د ټولنې راډيو سټيشنونو د هغو ننګونو په پايله کې کوم چې د هغه معلوماتو کيفيت کم کړي چې دوى يې چمتو کوي، د اورېدونکو باور له لاسه ورکړي.

د IEA ډاټا د دې ليد لپاره د يو څه ملاتړ وړاندېز کوي، په کوم کې چې ټولنيز د راډيو سټيشنونه د نورو رسنيو په پرتله کم باوري وي. پنځه څلوېښت سلنه ځواب ويونکو په ټولنيزو رسنيو باندې د "بشپړ باور" يا "مطلق باور" کوم چې تر دولتي رسنيو (50%) او نړيوالې رسنۍ (61%) څخه ټيټ باور لري رپوټ ورکړ. لاهم د ټولنې رسنۍ د ټولنې د مشرانو سيمه ايز حکومت، او د ملي حکومت چارواکي په پرتله خورا باوري دي، څوک چې د 33% او 35% ترمنځ وي. دا د ټولنې راډيو سټيشنونه هغه مهم رول په ګوته کوي چې د خطر په فضا کې د کوويد۱۹- په اړه د معلوماتو په خپرونو کې لوبوي

خبرونکي په ساده ژبه معلوماتو ته اړتيا لري

ملي چارواکي، نړيوال سازمانونه، غيردولتي موسسې، او د رسنيو شبکې د خپروني لپاره دواړه د شاليد معلومات او دمخه توليد شوي مينځپانګې چمتو کوي. د ټولنې راډيو سټيشنونه اکثرا دمخه توليد شوي منځپانګې د روغتيا وزارت (43%)، يونيسف (28%)، د روغتيا نړيواله سازمان(15%) او راډيو شبکو (13%) څخه ترلاسه کوي. ځينې سټيشنونه د دې موادو نشرولو قراردادونه لري، پداسې حال کې چې نور يې په وړيا توګه خپروي.

دمخه توليد شوي منځپانګې په ټوليز ډول ښه ګڼل کېږي: د ټولنې راډيو 78% خبرونکي دا د خپلو اورېدونکو لپاره يې مناسب ګڼي. 22% نور فکر کوي چې دمخه توليد شوي منځپانګې يوازې د دوى ځينو اورېدونکو لپاره مناسب دي. اصلي دليل يې دا دى چې ډېرى منځپانګې يوازې په دري او پښتو کې شتون لري، او د دوى د اورېدونکو لپاره کم د پوهيدو وړ وي. بل پېژندل شوى محدوديت د ناپېژانده تخنيکي او طبي اصطلاح ګانو کارول دي.

"د [عامې روغتيا وزارت] لخوا ورکړل شوي معلومات خورا پېچلي دي او اړتيا لري مخکې له دې چې د خپروني لپاره چمتو شي پروسس شي. که موږ دا د سمې ژباړې او دقت پرته خپاره کړو، نو دا به زموږ د اورېدونکو لپاره د پوهيدو وړ نه وي. پدې کې ګڼ شمير تخنيکي او طبي اصطلاح ګانې شامل دي. موږ وخت په وخت د عامې روغتيا وزارت او ګوګل ټرانسليټ (ژباړه) کاروو ترڅو معلوماتو په سمه توګه وژباړو.»

د کابل ولايت

خبرونکي د ترلاسه شوي شاليد معلوماتو په هکله خورا انتقادي وي، ځکه چې دوى موندلي دا تل د دوى د اورېدونکو اړتياو سره سمون نلري. دوه ديرش سلنه خبرونکو چې موږ ورسره مرکه کړې، د ځايي شرايطو سره سم د معلوماتو مطابقت يوه لويه ننګونه بولي. د کوويد۱۹- پورې اړوند پېچلي مسلو باندې ناکافي توضيحات د 38% لپاره ستونزمنه ده، پداسې حال کې چې 23% وايي دوى تخنيکي او طبي اصطلاح ګانې کاروي چې(23%) پوهيدل يې پېچلي او سخت وي. د کوويد۱۹- په اړه د ساينسي شبکې پېچلي معلوماتو،او د روښانه او مشخص توضيحاتو نشتوالى، او د طبي اصطلاحاتو کارول مسله د خبرونکو سره په هره يوه مرکه کې راپورته شوې.

د ناپېژندل شوي طبي اصطلاح ګانې په ځانګړې ډول د ناروغۍ په پيل کې ننګونکې وې. خبرونکي په ياد لري چې د "وبا"، "COVID-19"، "سارس"، "مرس"، او نور اساسي طبي مفهومونه لکه "ويروس" تشريح کوي. د اصطلاحاتو هاخوا، دوى د پېچلي توضيحاتو په ساده ژبه کې د اصلاح کولو ځرنګوالى بيانوي چې د هرچا لپاره يې پوهيدل اسانه وي. د ملي چارواکو لخوا چمتو شوي رسمي معلومات په ځانګړې توګه د اصلاح پرته د نشر کيدو لپاره پېچلي بلل شوي.

د ژباړې او باوري کولو په څير، د ساده ژبې اصلاح وخت نيسي او خپروني ځنډوي. ډېرى خبرونکي طبي شاليد نلري، نو بيا دوى په کارپوهانو تکيه کوي ترڅو د دوى سره د طبي معلوماتو په پوهيدو او د پېچلو اصطلاح ګانو مناسب بديل موندلو کې مرسته وکړي. ځينې د مرستې لپاره په ځايي روغتون کې ډاکترانو يا د پوهنتون کارپوهانو سره بنې اړيکې لري، مګر نور خبرونکي، په ځانګړې توګه د کليوالي سټيشنونو سره،دا ډېر ننګونکي وموند. د ځنډ څخه د مخنيوي لپاره، د راډيو سټيشن کارمندانو وويل چې دوى ځينې وختونه خورا پېچلې توکي له پامه غورځوي - د توضيحاتو او کيفيت له لاسه ورکولو او د اورېدونکو پوښتنو ته د ځواب ويلو له خطر سره.

معلوماتو او طبي اصطلاح ګانیو ته د لاسرسي په اړه د خپرونکو غږونه

”موږ د ژباړې پرمهال له ننګونو سره مخ یو ځکه چې دري او پښتو یو له بله سره توپیر لري او ډیری تخنیکي اصطلاحات په پښتو کې نشته.“
د کابل ولایت

”موږ د ځینو اصطلاحاتو په ژباړلو کې له ننګونو سره مخ یو او هڅه مو وکړه چې د دې لپاره بدیلي کلمې ومومو. که موږ یوه ژباړه ونه مومو نو موږ دا معلومات نه کاروو.“
د نیمروز ولایت

”د پیچلي طبي اصطلاح ګانیو په حالت کې، موږ د دې اصطلاح کارولو څخه مخنیوی کوو ځکه چې که دا د سمې ژباړې پرته نشر شي نو دا به د اوریدونکو لپاره اغیزناک نه وي. موږ ته د وخت په اړه معلوماتو ترلاسه کولو لپاره هیڅ معتبر سرچینه شتون نلري، ځینې وختونه د دقیقو معلوماتو په خپرولو کې ځنډ شتون لري.
د خوست ولایت

”موږ له لویو رسنیو یا سازمانونو سره نیغه (مستقیمه) اړیکه نه لرو، چې دا د ګړکیچ پرمهال لویه مسله ګرځي. هیڅ اداره نشته چې وکولی شي د ګړکیچ په جریان کې د رسنیو ملاتړ وکړي یا لرترلږه په کوم نوي موضوع کې د راډیو کارمندان وروزي. د بیلګې په توګه، د COVID-19 په پیل کې، حتی د عامې روغتیا وزارت معلومات نه درلودل، موږ په خپل وخت معلوماتو ته لاسرسی نه شو کولی، او موږ د پیچلو ټکو او اصطلاحاتو ژباړې سره ستونزه درلوده.“
د کاپیسا ولایت

”زموږ ژباړونکي د طبي اصطلاحاتو په اړه کافي پوهه نلري نو کله چې دوی له ستونزو سره مخ کیږي موږ د ډاکټرانو څخه معلومات غواړو.“
د بامیان ولایت

”موږ د اصطلاح ګانو په ژباړې کې ستونزه درلوده لکه کورونا یا COVID-19 او موږ دقیق بدیل نوم ونه موندو نو موږ باید د پوهیدو لپاره خپلو خلکو ته یې تشریح کړو. د طبي اصطلاح ګانیو په صورت کې موږ د ډاکټرانو یا پوهنتون ښوونکو نخوا مرسته ترلاسه کړې د چا سره چې موږ به اړیکه نیول. موږ د محلي ژبې له مخې ژباړې ساده کوو ترڅو خلک به پرې پوه شي. پدې برخه کې روزنه او هر ډول ملاتړ به زموږ د اوریدونکو لپاره د دقیقو او غوره معلوماتو چمتو کولو کې خورا ګټور وي.“
د خوست ولایت

ضمیمه

میتودولوژي

دا څېړنه د ۲۰۲۰ او فبروري ۲۰۲۱ ترمنځ ترسره شوې. په انګلیسي، دري او پښتو کې آنلاین سروې ۳۰۰ خپرونکو ته لیږل شوې چې ۲۴۶ ټولنیزو راډیو ګانو لپاره کار کوي چې د بریښنالیک او واټس اپ ګروپونو په کارولو سره برخه اخیستنه یې ډاډمن کړې. موږ د افغانستان د ټولو ۳۴ ولایتونو کې له ۲۸ ولایتونو څخه ۵۳ ځوابونه ترلاسه کړل.

موږ بیا د خپرونکو سره ۴۵ نیمه جوړ شوي تلیفوني مرکې ترسره کړې. د نمونې اخیستنې ډیزاین یو شو لومړني اصول شامل کړي ترڅو د ژبني، قومي، او جغرافیوي عوامل پراساس د عادلانه مساوي توزیع ډاډمن کړي. موږ لږترلږه د ۳۴ ولایتونو څخه د خپرونکو سره مرکه ترسره کړې او د لوی ښارونو لپاره دوه یا حتی دري مرکې ترسره کړې چیرې چې د راډیو سټیشنونو پراخه تمرکز شتون لري. کلیدي مرکه ورکوونکي تر یوې اندازې د سروې له لارې پېژندل شوي وو. د دوارو فعالیتونو عمومي نمونه ۶۵ ټولنیزو راډیو سټیشنونو پوښلي. مرکې د نارینه او ښځینه افغان څېړونکو ډلې لخوا ترسره شوې. مرکې په دري او پښتو ژبو ترسره شوې او د برخه اخیستونکو په رضایت سره ثبت شوې. ټول معلومات د تحلیل دمخه لیکل شوي او ژباړل شوي. کیفي ارقام (معلومات) د کمیت موندنو د لا پرمختګ لپاره کارول شوي و. موږ د ۲۱/۲۰۲۰ د انټرنیوز د معلوماتو د ایکوسیستم ارزونې (EIA) تر هغه ځایه چې امکان درلود له ډیټا سره خپلې موندنې شریکې کړې. د EIA ریپوټ ته د لاسرسي لپاره دلته کلیک وکړئ.

موږ د راډیو سیګنال نقشه د هر راډیو ټرانسمټر موقعیت، د انتن لوړوالی او د ټرانسمیټر ځواک په اړه د سروې ځوابونو پراساس رامینځته کړې. موږ شاوخوا سیمه کې د هر راډیو سیګنال رسیدو اټکل کولو لپاره د ډیجیټل لوړوالي ماډل او د لید کرښې تحلیلي وسیله کارولې. د هر واحد راډیو سیګنال لخوا پوښل شوي اعظمي اوږدوالي اټکل کولو لپاره، ۱۰۰۰ واټونه د ۸۶ کیلومترو سره یوشانته کمل شوي. د سټیشنونو لپاره چیرې چې موږ معلومات نلرو، موږ د دې موقعیت په پام کې نیولې چې د ښار په مرکز کې وي. او د نږدې ګاونډي سټیشن څخه د اړوندو صفاتو په کارولو سره د انتن لوړوالی او ټرانسمیټر ځواک اټکل کړ. د کلیوالي سټیشنونو لپاره، موږ د نږدې کلیوالي سټیشن څخه صفات واخیستل.

د تراکم د ټکي نقشه لپاره موږ د CIA ۱۹۹۷ د حقیقت کتاب نقشې څخه د ولایت په ژبه خبرې شوي لومړني ژبو باندې موجود معلومات چمتو کوو. موږ د کثیرالاضلاع معلومات ډیجیټلي کړې او د سرچینې ډیټاسیټ پراساس د ژبې ځانګړتیاوې ټاکلې. بیا موږ د نړۍ‌پاپ پروژې څخه د ۲۰۲۰ ګریډډ پاپولیټ ډیټاسیټ څخه د لوړ تحلیل کوونکي نفوس ډیټا باندې دا کثیر الاضلاع کېښودلې. دا پروژه د ۲۰۱۳ په اکتوبر کې پیل شوې او د سپوږمکۍ عکسونو پروسس کولو له لارې د مرکزي او سویلي امریکا، افریقا او آسیا لپاره د سیمې ډیموګرافیک ډیټا د آزاد لاسرسی آرشیف چمتو کوي. دا د پرمختګ، ناورین په وخت کې مرستې، او روغتیا غوښتنلیکونو ملاتړ کوي. معلومات د راسټر ګریډ څخه په متوازن ډول هرې نقطو ته بدله شوي چیرې چې هر ټکی په ساحه کې د زرو خلکو سره سمون لري. ټکي د امکان تر حده هغه لومړۍ ژبه چې په دې کثیر الاضلاع کې د خلکو د یوې غونچې لپاره چې پرې خبرې کوي وټاکل شو. د هغه ځایونو لپاره چې ډیری کثیر الاضلاع تکراري وه، موږ د هرې ژبې د ډلې لپاره ۵۰٪ نفوس وټاکل. پداسې حال کې چې دا پروسه په کافي توګه ناسمه ده او تصدیق کول یې ګران دي، دا د پراخې اټکل کولو لپاره ګټور دی چې د ژبې کومې ډلې د نورو په پرتله د راډیو خپرونو ته لږ لاسرسی لري.

څېړنه د ناروغۍ اغیزې او خرابېدونکي امنیتي وضعیت په ځانګړې توګه د خبریالانو او رسنیو لپاره اغیزې په پام کې نیولو سره ځانګړې محدودیتونه لري. د څېړنې لپاره یو محدودیت د سمپل نسبتا کوچنۍ اندازه ده چې که څه هم دا په افغانستان کې د ټولو ټولنیزو راډیو سټیشنونو څلورمه برخه پوښي، پوره استازیتوب نشي کولای او د یوه ټولیز پایلې په توګه نشي کمل کیدای. د ژورنالیستانو پروړاندې د ګواښونو تاریخچه ممکن ددې لامل شوی وي چې ځینې خپرونکي په څېړنې کې د برخې اخیستو لپاره لږ لیوالتیا ونښيي. لیرې ځایه څخه د آنلاین سروې دا سمپل د غوره انټرنیټ لرونکي ګډونوالو په ګټه تمام کړ. پداسې حال کې چې یو لوی محدودیت ندی، د تلیفون له لارې د کلیدي معلوماتو ورکوونکو مرکو ترسره کول د مخامخ مرکو په پرتله د څېړونکي او مرکه کونکو ترمنځ یو بیل سازګاري رامینځته کړې.

(Bondarenko, M., Kerr, D., Sorichetta, A., and Tatem, A.J. (2020). د 189 هیوادونو لپاره د سرشمیرنۍ/د نفوس په اړه معلومات په 2020 کې د جوړ شوي جوړجاړي وده ماډل (BSGM) محصولات کاروي/ WorldPop, University of Southampton, UK. doi:10.5258/SOTON/WP00684

مننه

د بي سرحده ژباړونکي غواړي د زړه له کومې له ټولو اشخاصو او سازمانونو څخه مننه وکړي چې پدې څېړنه کې يې ملاتړ او مرسته کړې.

دا څېړنه د انټرنیوز سره په ګډه د Rooted in Trust د پروژې د يوې برخې په توګه ترسره شوې چې موخه يې د COVID-۱۹ په اړه افواهاتو راټولول، تحليل او ځواب ويلو او د معلوماتو د اکوسيستم په اړه چې دوی پکې شتون لري د ښه پوهاوي لپاره وه. د Rooted in Trust پروژه د USAID د بشرى مرستې د دفتر لخوا تمويل کيږي. مینځپانګې د بي سرحده ژباړونکو (TWB) يوازينۍ مسؤليت دی او د انټرنيوز يا USAID يا د متحده اياالاتو حکومت نظر نه منعکس کوي.

Internews

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE